

Különfélék.

Tölgyfa-szőlőkaró-termelésről. A fokozatosan emelkedő borárak és ebből folyólag a szőlők jövedelmezőségének emelkedése úgy a nagy-, mint a kisbirtokosokat egyaránt arra indította, hogy a szőlőtermelésre nagyobb súlyt fektessenek s új szőlőket telepítsenek. Sok helyen egyszersmind áttértek hosszabb vesszők nevelésére, a mivel persze vele jár, hogy jobb karót is kell használni.

A tölgyfa szolgáltatja kétségen kívül a legjobb szőlőkarót, főképp hasított állapotban. Ennek előállításáról, kezeléséről, csomagolásáról és raktárontartásáról kívánom nézeteimet és illetve tapasztalataimat előadni.

Az anyagot ehhez minden évben, a mű- és szerszámfára alkalmas anyag kiválasztása után, a tarolás alá eső vágásterületen vágatom, még pedig a tűzifavágatás megkezdése előtt.

A szőlőkarót készítő munkás-csapat, mely szakmánya dolgozik, 2 m.-es hosszú darabokra vágja föl az e célra kijelölt anyagot, melyet a 12—14 cm. vastagságu szálfából, ugyszintén a szerszámfa-, oszlop-, bányafakészítésnél el-esett végek szolgáltatnak. A munkások a 2 m.-es darabokat háromszög (\wedge) keresztmetszetű halmokba rakják és minden csapat a saját anyagát külön betüvel jelöli meg, mert a hasítás, faragás, illetve a teljes feldolgozás csak azután következik, ha már több alkalmas anyag nem található a vágásterületen.

Minden csapatban legalább 6—8 embert alkalmazok, a kik közül 4 állandóan hasogat, 4 pedig hasítás után az éleket faragja le. Erre már jól betanított, kiválógotott munkásaim állanak rendelkezésemre. Mielőbb azonban hozzáfognak a hasogatáshoz, a rakásokat újból átvizs-

gálom, hogy a megengedettnél vastagabb anyagot fel ne használjanak. Szerszámjaikat szintén átnézem. A hasogató-balta vékony élű legyen, mert az ily balta után a kihasadás kevésbé fordul elő, hanem a törzs szál után szépen végig hasad s szép, egyenlő vastagságu hasítvány áll elő.

A munkások minden egyes törzset négyfelé hasítanak. Eként átlag 5 cm. vastagságu karót nyerünk. A háromszög-keresztmetszetű hasítványok éleit a másik négy munkás könnyű, éles faragó-baltával gondosan lefaragja. Ez igen lényeges, mert különben a karó éle vagy felhasadt szilánkjá szeles időben nemcsak a «Ráffiát» (kötőháncsot) vágja el, hanem a gyenge zöld vesszőt is nagyon megsérti.

Hasogatás és faragás után a karókat kereszt-kalicskába rakatom; 25 db-ot fektetve egy sorba, a rakás 2 m² területet foglal el. Eképen minden rakást jól átnézhetek minden oldalról, nehogy a munkások rossz karót csempésszenek be. Így marad a karó 6—7 hétig, míg a hasítás, faragás minden csapatnál befejezést nyer.

Ezután következik a csomagolás oly czélből, hogy a karók a vetemedés ellen védve legyenek s hogy a szállítás is könnyebb legyen; mert a fúvaros így nem hullajtja el a karót s könnyen rakja fel és le s kevés időt veszteget; fel és lerakásnál jobban ellenőrizhető, a mi nem csak az eladónak, de a vevőnek is előnyére van.

A csomagolás czéljára 1.40 m. távolságra két erős karót (czöveket) veretek a földbe s ezek átellenében 0.50 m. távolságra másik 2 czöveket, mindegyik pár karónál egy-egy kerekötő lánczot fektetek a földre (ezt az alku szerint maguk a munkások szerzik be), azután berakatok a két pár karó közé 23 db szőlőkarót s a lánczokat erős tölgyrud segélyével összehuzatom. Most mindkét oldalt, a

végektől 0·30 *m.* távolságra sodronykötést alkalmazok 20-as számú égetett sodronyból (melyet Heinrich A. és Fiai budapesti vasáros czégtől hozatok). A sodronykötés ráillesztése után a 23 db karót tartalmazó köteget a czövek-
 kek közül kiemeltetem és utólag még 2 db karót veretek
 bele fejsze segélyével. Így a köteg 25 db karót tartalmaz,
 s a kötés a lehető legszorosabb lesz, úgy, hogy a karó
 a vetemedés ellen is biztosítva van.

Ezek után két ászok fára 20—20 köteget halmoz-
 tatok föl, többnyire közlekedési utak mellé, úgy, hogy a
 rakásokat elegendő levegő járhassa át, míg azok — a
 következő évig, mikor értékesítésre kerül a sor, —
 kellően ki nem száradnak. A friss készítményt nem aján-
 latos azonnal forgalomba hozni, mert ha a friss karót
 esetleg azonnal használatba veszik, az a napon szabadon
 állva hirtelen száradásnak indul s többnyire erősen meg-
 vetemedik.

Sok helyt még ma is szokásban van, hogy a karókat
 minden őszön kiszedik, garmadába rakva átteleltetik és
 tavaszon újból földbeverik. Ez nem helyes, mert a
 fölösleges költségek mellett még az a hátránya is van,
 hogy az esetleg későbbre maradó kiszedésnél a karók
 hegyeit letördelik, úgy, hogy tavasszal újra kell hegyezni,
 a mi a hosszúság rovására megy; ellenben ha a karó a
 földben telel, semmi veszélynek sincs kitéve s tavaszon
 néhány kalapácsütéssel ismét földbe erősíthető; s ha a
 karónak földbe jövő végét 0·50 *m.* hosszúságban még
 meg is kátrányozzák, így az — bátran merem állítani —
 12—15 évig használható lesz.

A következőkben arra vonatkozó adataimat közlöm,
 hogy mily költséggel állíthatom elő a szőlőkarót s mily
 értékű anyagot használlok fel annak termelésére.

A szőlőkaró termeléseért a sodronykötözéssel egyetemben fizetek 1000 db után 8 frtot; a sodrony értéke 1 frtra rug s így 1000 db 9 frtba kerül. Igaz, hogy vannak vidékek, hol a 2 m.-es karókat 5—6 frtéért is készítik, de csak hasogatva s talán le se kérgezve, még kevésbé hasogatás után le is faragva. Igen szorgalmas jó munkás legyen, a ki úgy, a mint leirtam, kora reggeltől késő estig dolgozva 60—65 krt keres átlag naponta az őszi, téli napokon.

A helyszinéről a közlekedési ut mellé való szállításért és raktározásért fizetek 1000 db után 1 frt 20—1 frt 50 krt.

Azt a nyers anyagot, melyből szőlőkarót termeltetek, máskülönb I. oszt. dorongfa, vagy legfeljebb I. oszt. hasábfá gyanánt értékesíthetném.

Az I. oszt. tölgy hasábfá ára vidékünkön kicsiben 2 frt 30 kr., az I. oszt. tölgy dorongfáé 2 frt 20 kr., az erdön 1·20 m. magas ürm.-enkint.

Igaz, hogy az ily gömbölyü tölgyfát 2 m. hosszúságban másként is lehetne értékesíteni, pl. kőszénbányáknál és téglagyáraknál támfáknak, de erre a célra legalább 16—17 cm. átmérőjü, lekérgezett oszlopokra van szükség. Ilyenekért Salgó-Tarján állomásra szállítva 41—42 krt fizetnek darabonkint. Ebből leszámítva a költségeket, tapasztalataim szerint alig marad m³-enkint tőárra 6—7 forint s ha távolabbról kell szállítani, még annyi se. Az ily méretü anyagot kerékvetőnek, kis oszlopnak sokkal jobban lehet értékesíteni, helybeli eladással.

Nem tagadom, igen sok helyt drágálják, ha ily karókért 1000 db. után 30 frtot kérünk; de ha a szőlőbirtokos kísérletet tesz s a jó karót összehasonlítja az olcsóbb anyaggal, például a 20 frtos áruval, kétségkívül sziveseb-

ben fogja fizetni a 30 frtot, mert bő kárpótlást nyer a nagyobb tartósságban és abban a kedvező körülményben, hogy a különben gyakori új kötözés föltűnően meggyérül, a «Raffia»-szükséglet sokkal kisebb lesz s a mi fő, új kötözési napszám az egyszer teljesített kötözés után hosszabb ideig nem merül fel. (Közli: *Blahos M.*)

Kopár területek beerdősítésére f. év tavaszán adományozott csemeték mennyiségéről. A kopár területek beerdősítésének országszerte észlelhető örvendetes fellendülésének kétségkívül fényes bizonyosságát nyújtja az a nagymérvű csemeteadoományozás, melyben a földművelésügyi m. kir. minister a kopár területek ez iránt folyamodó birtokosait ez idén is részesítette.

Ez az eredmény az előző év tavaszán kiosztott csemetemennyiséghez képest, egészben véve 16⁰/_o-kal kedvezőbb, daczára annak, hogy a mult évi sokáig tartó szárazság különösen az akáczcsemete-termést megtizedelte, továbbá, hogy a kocsántalan tölgy makktermésének több évi kimaradása, valamint a vörösfenyő-csemetékben pajod által okozott nagyobb károk következtében e fanemekből is aránylag kevés készlet volt előállitható.

A részben vagy teljesen az országos erdei alap költségén fentartott csemetekertekből és a kincstári erdőhatóságoktól előbb említett célra átengedett csemetekészletből az alábbi kimutatásba foglalt mennyiség került kiosztásra.

A kimutatás adatai szerint a f. év tavaszán 1460 birtokos, tehát 154-gyel több, mint amult évben, részesült csemeteadoományban, a kik számára összesen 31,491.360 darab csemete mintegy 40.000 frt értékben osztatott ki. Ebből a mennyiségből 14,611.200 dbot a folyamodók teljesen ingyen, 13,988.500 drbot csupán a mérsékelt vasuti szállítási költség viselése mellett és 2,891.660 db csemetét,

Tételszám	Birtokos		E z e r d a r a b																	
	n e v e	száma	luczfenyő	jegenyefenyő	erdeifenyő	feketefenyő	vörösfenyő	kocsános tölgy	kocsántalan tölgy	kőris	juhar	ékác	glédics	dió	szelidgesztenye	vadgesztenye	fűz	eper	bálvány	tamariscus
1	Hivatalok és haló- ságok ---	9	70	—	3	426	—	24	—	32	6	64	—	—	—	—	—	—	—	2
2	Volt urb. és közbirt. Községek (városok)	498	3112.5	48	798	1694	102	1022	155	184	13	1380.05	5.5	2	—	—	—	2.8	2	—
3	Egyházak	340	1436.3	1024	930.5	2670	37	968	179	171.0	15.4	1081.95	4.3	4.3	1	59	8	5	—	—
4	Iskolák	56	98	—	208	293	—	322	70	74.4	—	104.4	3	—	—	—	—	—	—	—
5	Társulatok s egye- sületek	7	—	—	35	—	—	—	5	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	Uradalmak	10	73.9	1.2	26.2	81.2	3	4	—	2	6	50	—	1.65	—	—	—	—	—	—
7	Magyarosok	83	1969.03	27	824	1090	25	141	13	114	2.0	390	3	—	1	—	8	—	—	—
8	A fűmői eseménye- kerbe	456	2826.05	77.19	972.25	1299.15	153.7	742	10	225	12.1	1914.4	7	1.4	—	1	209	—	6	—
9	Összesen	1460	9656.81	310.70	8796.95	7553.35	320.7	3223.432	432	812.5	5.55	4984.8	22	12	7.55	2	276	11	13	2

ezrenként 75 kr. előállítási, csomagolási stb. költség fizetése és a mérsékelt vasuti szállítási költség viselése mellett.

Községek, egyházak, iskolák, volt urbéresek stb. és vagyontalan magánbirtokosok a kopár területük beerdősítésére kért csemetéket teljesen ingyen és a szállítási díjtól is mentesen kapják, míg a tehetősebb magánbirtokosok a vasuti szállítási költségeket rendszerint viselni tartoznak.

Az idei csemetekiosztásról szólva, örömmel kell feljegyezni azt a körülményt, hogy a magánbirtokosok az erdőtiszték által is immár élénkebben buzdított községekben, volt urbéres és egyéb közbirtokosságokon kívül, az eddiginél szintén jóval nagyobb számban folyamodtak csemetéért, valamint, hogy az eddigi szokással szakítva, sulyt helyeznek a megtelepitendő fanemek különféleségére is, mely körülmény az elegyes erdők létesülését igen elő fogja segíteni.

Nagy számban kaptak ez idén uradalmak is csemetét, amit lehetővé tett az a körülmény, hogy egyéb szükségletek kielégítése mellett, ily célra is jutott a készletből s az a körülmény is méltánylást érdemelhetett, hogy az uradalmak kopár területeik beerdősítésével s annak jó eredményében jó példát nyújthatnak a kisebb birtokosoknak; bár másfelől kívánatosnak látszik, hogy főként a nagyobb uradalmak csemeteszükségletük előállításáról s különösen a fáradságot és szakértelmet valóban alig igénylő ákác-csemetenevelésről saját szükségletük fedezése céljából maguk gondoskodjanak, sőt legalább ily olcsón előállítható csemeték ingyenes kiosztásával a környékbeli, szegényebb-sorsú kisbirtokosokat ők is igyekezzenek támogatni a kopárok beerdősítésének előmozdítása érdekében.

Sajnosan kellett másfelől tapasztalni, hogy a birtokosok nagyrésze nem az előírt uton — a kir. erdőfelügyelők

utján, kik akkor a szükséges szakszerű felvilágosításokat is megadhatnák — és nem a kitűzött határidőn belül — tehát elkésve — nyújtja be kérvényét.

Helyénvalónak látom tehát ez alkalommal szintén megemlíteni, hogy kopárok beerdősítésére adományozandó csemetékért az 1 koronás bélyeggel ellátott kérvényt, mely a földmivvelésügyi ministerhez czimzendő, felterjesztés végett az illetékes kir. erdőfelügyelőséghez kell benyújtani, még pedig őszi kiosztásra vonatkozólag szeptember hó 1-éig, a következő évi tavaszi kiosztásra vonatkozólag pedig deczember hó végeig, amint az többek közt az Erd. Lapokban is esetről-esetre előzetesen megjelenő hirdetményekben megállapítva van. (Közli: *Cserny Gy.*)

Zeuzera pyrina. A fafuró lepkékhez tartozik. Hernyója vörössessárga színű, feje és nyakszirtje fekete, háta szabálytalanul feketén pontozott. Hossza kifejlődve 3:5 *cm.*, vastagsága 0:5 *cm.* Tápnövények dolgában nem igen válogatós; előfordul majdnem az összes erdei lombfákon, de az alma- és körtefát sem veti meg. Szegeden a platánfákon fordul elő figyelemreméltó számban. A szegedi kincstári faraktárban 13 drb platánfán 43 álczamenetet olvastam meg; a Széchényi-téren lévő platánfasorban azonban vannak egyes fák, melyeken egyenkint 12—15 álczamenet található. Ez is, mint a *Cossus ligniperda*, csak az egyedül álló fákat támadja meg, a zárlatban levőket megkíméli.

A lepke petéit a fák törzsére rakja s az ezekből kikelő álczák legtöbbször itt meg is telepednek s a héjon át behatolnak a fatestbe. Közvetlenül a kéreg alatt, de a fatestben szabálytalan, sokszor a törzset félkörben átfogó, majd felfordított Γ alakú meneteket rág.

Tekintve, hogy az álcza kifejlődve elég vastag és a lepke csak a következő évben repül ki, figyelemreméltó

sebeket ejt a fákon. A platánfákon ejtett sebek között nem egy van, mely 100 cm^2 területet foglal el.

Figyelembe véve szokatlan nagy számukat, könnyű belátni, hogy az álczák a fák növekvésében zavarokat idéznek elő. Nem ritka eset az sem, hogy — különösen, ha fiatalabb fákat támad meg ez a rovar és a fa testén vízszintes félkör alakú álczamenetet rág, — az így ejtett erősebb seb helyén a fa derékban letörik.

(Közli: *Kiss F.*)

Szél törések utánzása dynamittal. A körmöczbányai m. kir. erdőgondnokság kezelése alatt álló kincstári erdőkben az áterdőlési fára is teljes mértékben kiterjedő kedvező értékesítési viszonyok a fenyvesekben a tűzifatermelést a legalacsonyabb mértékekre szorították le, ugyanyira, hogy a környékbeli falvak lakossága jelenleg tűzifaképpen csak oly fekvő és kiszáradt törzseket vehet meg, a melyek a gombák és fagyöngy okozta károsítás miatt műfára teljesen alkalmatlanokká váltak, vagy pedig melyeket fekvésüknél fogva szál- és rönköfaképpen kiszállítani egyáltalában nem lehet. Így tehát a tűzifavevőknek várni kell mindaddig, míg egy-egy beteg fa ki nem szárad, vagy pedig egyet-egyet a kunosvágásai vízvászlón uralkodó szeszélyes szelek aképpen nem döntenek vagy törnek ki, hogy azt csak tűzifára lehet s így is feldaraboltan s nagyobbára csak emberi erővel lecipelni a legközelebbi utakra.

Egy kunosvágásai bányamunkás mindenáron hozzá akarván jutni ilyen olcsó tűzifához, kísérleteket tett a kezei között levő dynamittal, hogy nem lehetne-e a fákat azzal, a szél törés módját utánözva, kitörni, ledönteni?

Első kísérlete, a melyet egy közvetlenül a rétje szélén álló hatalmas jegenyefenyőn vitt véghez, fényesen sikerült,

ugyannyira, hogy az erdőőr egészen gyanútlanul mérte azt föl s mivel a rétre esett be és különben is csak felaprózva volt kiszállítható, a fának tűzifára való feldolgozása tényleg megengedett.

Néhány napra e siker után az erdőőr ugyanezen az erdőrészen menvén keresztül, látja, hogy ott négy darab új széltörés van. Feltünővé vált a dolog előtte, annyival is inkább, mert a törzsek egy katlanszerű mélyedésben, széltől védett helyen, s teljes záródásu erdőrészben voltak. A mint a törési felületeket jobban szemügyre veszi, látja, hogy azoknak 1—2 *m.* hosszú repedései erősen megvannak füstölődve és helyenként pörkölve. Tovább szemlélődve azt is észreveszi, hogy egyik törzsből egy jókora darab ki van szakítva s a törzs mindennek dacára még áll. E törzset tüzetesebben megvizsgálva azt is látja, hogy abban egy furt lyuk van.

Igy egészen világossá lett a dolog előtte s csak az hiányzott még, hogy a tettést meglesse és elfogja, a mi harmadnapra sikerült is.

Nincs tudomásom arról, hogy volt-e valakinek ez ideig alkalmá a dynamitnak álló fenyőfák döntésére való alkalmazását tanulmányozni; épen ezért helyénvalónak vélem, hogy a letörött törzsek körül szerzett megfigyeléseimet röviden leírjam.

A törési felületek az egyes törzseknél nagyon különbözök. Általában csak azt lehet kimondani, hogy a furt lyuk közvetlen közelében a legkevesebb repedés észlelhető. Itt a törzsrész oly módon van összezúzva, mint a bevert czölöpnek bozontos feje. Ezen tul, mintegy 10—15 *cm.*-re a furt lyuktól, a törzs simán van törve, sőt helyenkint kagylósan, mint a torzsa és belőle téglányalaku darabok vannak kiszaggatva. A törési felület többi részén, minden-

esetre a dőlés által okozott kitérés következtében, 1—2 m. hosszú repedések mutatkoznak, szilánkos horgas töréssel.

Egy 25 cm. mellmagassági átmérőjű, jól hasadó luczfenyőnél a törésselület 1—2 m. hosszú szilánkjai hasonlítanak a felnyitott esernyő drótjaihoz. Egy másik, az előbbivel hasonló vastagságu luczfenyőtörzs pedig olyan pompásan van kitérve, hogy tönkje ép olyan, mint egy földbe vert erős czölöp.

Egy vastag jegenyefenyőnek tulérett széles évgyűrűzetű, laza szövetű fájából 20—40 cm. hosszúságu kagylós felületű félhengerek vannak kiszakítva s a dőlési oldalon levő repedések alig 1 m. hosszúak.

Lényeges befolyással volt mindenesetre az egyes törzseknél a nedvességtartalom, hasadási fok, a furt lyuk mélysége s a mi a fő: a használt dynamit mennyisége is.

(Közli: *Kolossy I.*)

Az „Erdészeti Építéstan“ cz. nagy munka II. részének, az Ut-, Vasut- és Hidépitéstanak megjelenését már a mult füzetben jeleztük, azonban a mű árát illetőleg biztos adatot akkor még nem állott módunkban közölni. Most tehát, miután a f. hó 15.-én megtartott választmányi ülés a megjelent II. rész árát megállapította, mult közlésünkkel kapcsolatosan megemlítjük, hogy a 61 ivre terjedő s 1083 ábrával illusztrált kötetnek ára, ugy, amint kilátásba helyeztük, egyesületi tagoknak 6 frt, másoknak pedig 8 frt.

Halálozás. *Aue József* erdőmérnök (Garesniczán), az Országos Erdészeti Egyesület alapító tagja, elhunyt. *Béke poraira!*